

70 AASTAT PÕLLUMAJANDUSSAATEID EESTI RAADIOS

J. Kuum

Meie põllumajandusliku tootmise ja põllumajanduses töötavate inimeste elulaadi muut-
misse on suure panuse andnud põllumajanduslikud ja kodumajanduslikud raadiosaated, mille
algusest täitub tänavu (1997) 70 aastat.

Iseseisev Eesti Vabariik (1927...1940)

Põllutöökoja kongressil (8. XII 1938) ütles Eesti Vabariigi esimene president
Konstantin Päts:

*Meie kõik teame, et üheks kõige vanemaks elukutseks kõikide rahvaste juures, kes
tsivilisatsioonis midagi loonud, on teiste hulgas ka põllumehed.*

*Põllumehe seisus on igivana ja auväärne. See on olnud riikide ja tsivilisatsiooni alus ja
põhivorm. Ja kui kuskil riigid ja rahvad on kokku varisenud, siis on säääl tingimata enne
kokkuvarisemine olnud riigi kandva kihi – põllumeeste – juures.*

Omaaegne peaminister prof. **J. Uluots** hindas rahvuslikul kultuurihommikul (7. I 1940)
põllumeeste tegevust samuti väga kõrgelt, öeldes: *Rahvaste kultuuri ajaloos on otsustava
tähtsusega küsimuseks see, millal teatav rahvas on asunud põllutööle...*

Tolleaegne põllutööminister **N. Talts** rõhutas (13. I 1937), et *põllumees ei ela mitte
üksnes leivast, mida kasvatab ja lõikab, vaid temale on tarvis ka inimlikku vaimutoitu,
kindluse tunnet ning tööõõmu.*

Raadio on pakkunud nii meelelahutust (muusika, laul jm.) kui ka andnud põllumajan-
duslikku õpetust.

Esimese põllumajandusliku kui ka kodumajandusliku õpetliku loengu raadios pidas
loomaarst, Eesti Loomaarstide Ühingu auliige **August Arras** 29. mail 1927. a. teemal
Tervisele kahjulik ja kasulik piim. Ettekanne kestis pool tundi. Sellest peale algasid raadios
iganädalased põllumajanduslikud saated, mis on kestnud kuni tänapäevani.

Põllumajandussaateid hakati raadio kaudu levitama varakult. Nimelt loodi tolleaegse

Reisibüroo algatusel 1926. a. kevadel eraettevõtte “Osaühisus Raadio-Ringhääling”, kes hankis välismaalt tagasihoidliku võimsusega (0,75 kW) saatejaama, mis seati üles Tallinnas Koplis. Stuudio sisustati selleks üüritud väikeses korteris Pikk tn. 35. Nii alustati juba 18. detsembril 1926. a. regulaarseid ringhäälingusaateid. Tallinn-Lasnamäe raadiosaatja ehitustööd lõpetati 1929. a. Selle saatejaama esialgne võimsus oli 5 kW, mis tõsteti 1930. a. 10 kW-le. Nüüd viidi pisisaatja Koplast üle Tartusse. Nende saatjate kaudu toimusidki esimesed põllumajandus- ja kodumajandusalased raadiosaated.

Ajakiri *Uus Talu* (1927, lk. 82) kirjutab: *Raadio levineb maal. Raadio pole enam uhkus, millega võivad tegutseda rikkad, vaid harilik nähtus igapäevases elus, mida võib leida maal taludes.*

Tollase Eesti Vabariigi raadiosaated nii põllumajanduse kui ka kodumajanduse alal olid alati **õpetustandva sisuga**. Loengute pidajateks olid tolleaegsed parimad eriteadlased Põllutööministeeriumist, Tartu Ülikoolist, Põllutöökojast (põllumajanduskonsulendid), Eesti Maanaiste Keskseksi kodumajanduskonsulendid ja nõuandjad jt. Alates 1933. a. kevadest hakkas Tartu Ülikooli taimehaiguste katsejaam (juh. K. Leius (Zolk)) andma iga päev pärast ilmateadet ka teateid taimekahjurite ja -haiguste ilmumise ning nende tõrje kohta (kestis kuni 1944. aastani).

Põllumajandussaated olid esialgu (1927...1933. a.) üks kord nädalas, tavaliselt pühapäeviti, ning ettekanne kestis pool tundi. Ringhäälingu riigi kätte minekuga 1934. aastast suurenes põllumajanduslike ettekannete arv nädalas seniselt ühelt kahele. Loengud toimusid (1934...1937) pühapäeval (päeval) ja kolmapäeval (õhtul). Pärast loenguid anti tavaliselt turuteateid. Põllumajandussaadetele lisaks toimusid tavaliselt laupäeviti kodumajandussaated.

Türi saatejaama valmides (1937) hakati põllumajandussaateid andma (1938...1940) kolm korda nädalas. Kuna Türi jaam asus küllalt keset Eestit, oli kõrge (196,6 m) mastantenniga ja 50 kW võimsusega, siis paranes nüüd tuntavalt raadiosaadete kuuldavus maal. Põllumajandussaated toimusid kolm korda nädalas – pühapäeval, kolmapäeval ja reedel (iga kord pool tundi). Pärast saateid edastati turuteateid. Tavaliselt olid loengute pidajateks Põllutöökoja eriteadlased, nagu agronoomid A. Raidla, E. Nugis, A. Kivimäe jpt. Pärast Põllutöökoja likvideerimist (31. VII 1940) olid ettekandjad peamiselt Põllumajandusministeeriumi eriteadlased. Nii kestis see kuni 1940. a. lõpuni.

Vene (bolševike) okupatsioon (1940...1941)

Alates 1941. a. algusest vähendati bolševike nõudel põllumajandusloengute arv kolmelt kahele (pühapäeval ja kolmapäeval) ning ühe saate aeg endiselt 30 minutilt 15 minutile. Kodumajandussaateid anti eestrisse vaid üks kord nädalas à 15 minutit, millega välistati sellealaste raadiosaadete antav õpetuslik toime. Nii kestis see põhiliselt kuni esimese küüditamiseni (14. VI 1941) ja sõjategevuse alguseni Eestis (1941). Nüüd hävitati Türi saatemast ja -jaam. Pärast seda lakkasid nii põllumajanduse kui ka kodumajanduse raadiosaated.

Saksa okupatsioon (1941...1944)

Sõjategevuse tagajärjel katkesid 1941. a. suvel raadiosaated. Raadio aga taastati niivõrd, et detsembrikuul hakkas see Landessender Revali saatejaamana eestrisse andma põllumajandus- ja kodumajandussaateid. Põllumajandussaateid edastati 1942. ja 1943. a. kolm korda nädalas (pühapäeval, teisipäeval ja neljapäeval), kusjuures ühe saate kestus oli 15 minutit. Loengute pidajateks olid põllumajanduse eriteadlased, nagu J. Velitar, H. Talts, K. Hinno, B. Pettai, prof. N. Rootsi, K. Leius jt. Kodumajandussaated olid kavas esmaspäeviti ja nende kestus oli esialgu 15 minutit, kuid hiljem (1942. a. maikuust alates) pikenes see poolele tunnile.

Need saated toimusid ka veel 1944. a. esimesel poolel, kuid sõjarinde Eestile lähenedes nad lakkasid.

Vene (bolševike) okupatsioon (1944...1991)

Pärast sõjategevuse lõppemist taastati raadiosaated küllalt ruttu. Põllumajandussaated algasid taas 1945. a. algusest. Neid edastati esialgu kolmapäeviti ning nad kestsid tavaliselt

10...15 minutit. Selles küllalt pikas aastatereas võiks eraldada kaks põhilist järku: 1) “Põllumeestele” ja 2) “Tere hommikust, põllumehed!”.

“Põllumeestele” (1945...1963)

Sellel perioodil peetud põllumajandussaated kannavad juhuslikku ilmet, on algul lühikese kestusega (10...20 minutit), jäävad mõnikord üsna kauaks ajaks ära (1946. a. juuli, august, september), on rohkem poliitilist ja jutustavat kui õpetavat laadi jne. Sageli selgitatakse põllumajanduse ees seisvaid plaanilisi ülesandeid või antakse ülevaadet nende täitmisest.

Esiialgu peetakse veel kodumajandussaateid (perenaistele), mis kahjuks on küll hästi lühikesed (5 minutit). Pärast teist küüditamist (25. III 1949) jäeti need ära.

Selle perioodi lõpul nimetatakse neid saateid *Saated kolhoosnikule* (1950), kusjuures saate aeg pikeneb 25...30 minutile. 1962. a. algavad ka küllalt huvitavad Hilda Raudkivi poolt koostatud olukirjeldussaateid. Ka antakse eetrisse saateid *Mikrofoni ja märkmikuga*, mis on samuti jutustavad saated.

“Tere hommikust, põllumehed!” (1964...1991)

Sellise nime all olid põllumajandussaated eetris esmakordselt pühapäeval, 19. aprillil 1964. a., kusjuures saate aeg oli 40 minutit. Ettekannetega esinesid nimekad teadlased, näiteks V. Laanmäe ja L. Nigul Kehtna Seakasvatuse Katsejaamast, E. Haak, A. Jaama, J. Palk jt. Polli Katsebaasist, A. Adojaan, J. Sarv jt. Jõgeva Sordiaretusjaamast. Saated olid tavaliselt pühapäeval, aga ka teisipäeval, kolmapäeval, neljapäeval ja laupäeval. Edastati ka informatsiooni, muusikat ja laule. Käidi majandites, kusjuures nähtust-kuuldust koostati saade *Mikrofoni ja märkmikuga*.

Iseseisev Eesti Vabariik (alates 1991)

Meie Ülemnõukogu Tallinnas otsustas 20. VIII 1991. a. taastada iseseisev Eesti Vabariik. Loomulikult avaldab see mõju ka raadiosaadetele. Saated põllumeestele jaotuvad kahte ossa: 1) “Tere hommikust, põllumehed!” ja 2) “Tere hommikust, maarahvas!”.

“Tere hommikust, põllumehed!” (1991...1992)

Suurel määral toimusid pühapäevased raadiosaated põllumeestele eelnenu eeskujul. Saated kestsid tavaliselt 45...50 minutit. Nendes oli õpetust vähem, rohkem aga informatsiooni ja olmelist osa. Hästi võeti vastu H. Raudkivi koostatud saade *Külavahel*. Võrreldes enne 1940. a. tehtud põllumajandussaadetega jäid need väga kahvatuks. Polnud enam ka kodumajandussaateid.

“Tere hommikust, maarahvas!” (alates 1993)

Siin püüti anda põllumajandussaadetele uus ja “õigem” pealkiri, kuid tehti see sisule mittevastavaks “Tere hommikust maarahvas!”. Sellega ei saa nõustuda, sest siin toimub justkui maa- ja linnarahva vastandamine. Põllumees on ju elukutse. Maarahvas on aga maal elavad inimesed, kelle hulka kuuluvad kaupmehed, arstid ja loomaarstid, teetöölised jne. See saade on ju ikkagi põllumeestele kui selle kutseala esindajatele. Et põllumajanduses tegutsevad ka naised, ja sõna *põllumees* pole ehk sobiv, siis võiks ju selle asemel kasutada sõna *põldurid*, kuid mitte *maarahvas*. Ka peaks saated olema suurema õpetlikkusega ning kestma palju kauem ja neid peaks olema arvukamalt. Osa saateid peaks käsitlema ka kodumajandust. Meil Eestis töötab 80 raadiosaatejaama (vt. *Postimees. Tele+Raadio*, 2.-8. juuni 1997) ja pühapäeval on alla ühe tunni põllumajandussaateid, mis on liiga vähe. Põllumajandusalast õpetust on vaja anda palju rohkem!

Kuid kõigele vaatamata on raadio teinud 70 aasta jooksul ära suure töö: õpetanud põllumeest ja koduperenaist, värskendanud ta vaimu jne., mille eest talle suurim tänu!